

Лариса ГОРДІЄНКО,

*к.е.н., доцент, ХНЕУ ім. С. Кузнеця,
доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки,*

Олег ШАПОВАЛ,

*слухач магістратури за спеціальністю «Державна служба»
ХНЕУ ім. С. Кузнеця,*

ЕЛЕКТРОННЕ КАЗНАЧЕЙСТВО УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ

Сучасні інформаційні технології є тим інструментом, що дозволяє забезпечити формування високотехнологічного суспільства, в якому кожен працівник органу Державної казначейської служби України має можливість повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення максимально ефективного виконання посадових обов'язків.

Відповідно Концепції розвитку інформаційних технологій Державної казначейської служби України на 2015-2017 роки [1] основними завданнями під час впровадження новітніх інформаційних технологій є: еволюційно розвинути діючу систему до системи електронного казначейства (e-treasury), з централізованою системою обробки інформації та юридично значимим внутрішнім і зовнішнім електронним документообігом; оптимізувати процес обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів шляхом запровадження електронної форми обслуговування клієнтів з використанням надійних засобів електронного цифрового підпису [2] та сучасних інтернет-технологій; посилити інформаційну безпеку; інтегрувати систему «Електронне казначейство» (e-treasury) з системою «Електронний уряд» (e-government); спростити та вдосконалити адміністрування інформаційних ресурсів.

Але існують і проблеми, пов'язані із впровадженням електронного казначейства: відсутність інтегрованої системи національних інформаційних ресурсів та інформаційної взаємодії органів державної влади; децентралізація окремих показників нормативно-довідкової інформації та відсутність їх синхронізації; гетерогенне середовище розробки спеціалізованого програмного забезпечення; відсутність єдиних форматів та протоколів електронного цифрового підпису; недостатня кількість висококваліфікованих фахівців інформаційних технологій та захисту інформації; недостатність необхідних фінансових та матеріально-технічних ресурсів, але вони мають загальновідомчий характер і не можуть бути розв'язані окремими органами казначейства [1].

Дослідники [3; 4 та ін.] визначають низку проблемних питань підвищення ефективності діяльності казначейства України, а саме розвиток нових платіжних технологій та централізація ведення обліку операцій виконання бюджету. Поряд з тим, актуальними залишаються питання впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема електронного врядування

Метою статті є висвітлення та огляд проблематики впровадження системи електронного казначейства, аналіз підвищення дієвості і ефективності функціонування системи казначейського обслуговування за рахунок використання сучасних методів обробки інформації.

Впровадження електронного казначейства потребує застосування нових принципів використання передових інформаційних технологій. Це принципи: достовірності інформації та застосування електронного цифрового підпису; єдині технічні стандарти та сумісність; простота та впорядкованість; конфіденційність та інформаційна безпека; максимальна інтеграція з інформаційними ресурсами органів державної влади; доступність та прозорість інформації; відмовостійкість та гарантована схоронність даних [1].

Одним із пріоритетних напрямів розвитку системи електронного казначейства є електронний цифровий підпис. Першим кроком на шляху реалізації цього напрямку є впровадження дистанційного обслуговування клієнтів казначейства за допомогою програмно-технічного комплексу «Клієнт Казначейства-Казначейство» [5], яким передбачено запровадження системи дистанційного обслуговування клієнтів (СДОК). Повномасштабне запровадження СДОК надасть змогу надання зовнішнім клієнтам казначейства (розпорядникам та одержувачам бюджетних коштів) віддаленого доступу за допомогою мережі Інтернет до інформаційних ресурсів Державної казначейської служби України для автоматизації процесу виконання бюджетів усіх рівнів, що дозволить оптимізувати витрати на підтримку цього процесу завдяки відмові від потоку вхідних та вихідних паперових документів, прискорить обробку інформації, скоротить час на казначейське обслуговування бюджетів та зменшить кількість помилок в даних.

Впровадження доступу зовнішніх клієнтів до ресурсів інформаційного середовища казначейства має відбуватися через стандартні web-браузери, використання яких не збільшить вартість ні інформаційних ресурсів, ні програмного забезпечення на боці розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів.

Зокрема, до переліку функцій, доступ до яких отримають розпорядники та одержувачі бюджетних коштів, належать: функції ведення Єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів; функції ведення мережі; функції обміну плановими бюджетними документами (річний розпис призначень державного бюджету, розписи місцевих бюджетів, планові показники, розподіли, кошториси тощо); функції створення та підписання меморіальних документів; функції завантаження інформації щодо бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань; функції отримання даних щодо руху коштів [1].

Виключення потоку паперових документів, окрім прямої економії коштів та часу, надає ще одну перевагу. Підтверджуючі документи (бюджетні зобов'язання та бюджетні фінансові зобов'язання тощо), якими супроводжуються платіжні документи, достатньо буде передати до органу казначейства лише один раз. Електронна копія такого документа буде збережена у базі даних, тому подальше використання цього документа для

підтвердження наступного платежу (що буває, наприклад, при виконанні окремих етапів по довгостроковим договорам) буде виконуватись завдяки лише посилянню на збережену копію. Оскільки усі електронні документи (електронні копії паперових документів) підписуються електронним цифровим підписом, інформація, що знаходяться у базі даних є повним, достовірним та цілком легітимним відбитком оригінального документа.

Завдяки такому рішенню, зменшиться навантаження на канали передачі даних між органами казначейства та розпорядниками державних коштів, спроститься процес обслуговування видаткової частини бюджетів усіх рівнів, та зменшиться ризик внесення помилок.

Адаптація та впровадження системи віддаленого доступу клієнтів казначейства через програмно-технічний комплекс «Клієнт казначейства – Казначейство» спростить проходження платежів, підвищить відмовостійкість інформаційного середовища казначейства, спростить обслуговування розпорядників бюджетних коштів всіх рівнів органами казначейства. При цьому розпорядники та одержувачі бюджетних коштів отримають можливість в режимі реального часу відстежувати стан рахунків, відкритих в територіальних органах Державної казначейської служби України, проходження платежів, отримання виписок по рахунках тощо.

Дистанційне обслуговування клієнтів казначейства потребує безперебійного функціонування інформаційно-телекомунікаційної системи Казначейства України, збереженню резервних копій основних баз даних критично важливої інформації держави. Проте слід зауважити, що наявність лише копій баз даних в умовах надзвичайного стану, коли немає де виконувати свої завдання, не дозволить навіть частково здійснювати свої повноваження. Тому система має бути готова оперативно відновити роботу основних напрямів її функціонування за будь-яких несприятливих умов та форс-мажорних обставин, що буде також сприяти зміцненню та стабільності соціально-політичної та економічної ситуації у державі. Особливо це стосується таких критично важливих систем, від яких значною мірою залежить національна безпека України, однією з яких є казначейська система як основа фінансової системи України.

З метою підвищення рівня інформаційної безпеки та відмовостійкості системи пропонуються наступні кроки: вирішити питання щодо створення резервного віддаленого пункту функціонування апарату Казначейства України в іншій місцевості з необхідним серверним та телекомунікаційним обладнанням; забезпечити обов'язкову автентифікацію користувачів в інформаційно-обчислювальній системі казначейства за допомогою ключа з електронно-цифровим підписом; провести заміну фізично зношеного та морально застарілого парку персональних комп'ютерів, що перевищує 60 % на початок 2015 року [1]; продовжити створення комплексних систем захисту інформації з підтвердженою відповідністю; інтенсифікувати використання хмарних технологій для забезпечення відмовостійкості баз даних як центрального апарату так і територіальних органів казначейства.

Таким чином, реалізація електронного казначейства дасть змогу, зокрема: підвищити ефективність прийняття управлінських рішень під час реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування завдяки оперативному доступу до достовірної консолідованої інформації; зменшити витрати бюджетних коштів на оновлення апаратного та загальносистемного програмного забезпечення у результаті зменшення кількості автономних та децентралізованих систем обробки даних; забезпечити економію бюджетних коштів за рахунок зменшення фінансових витрат розпорядників та одержувачів бюджетних коштів (відряджень, витрат на розхідні матеріали для друку документів, що подаються органам Державної казначейської служби України); спростити технологічні операції завдяки автоматизації окремих процесів та усунення дублювання даних у різноманітних системах; забезпечити здійснення контролю за ефективністю діяльності органів Державної казначейської служби України; підвищити рівень відмовостійкості інформаційно-телекомунікаційної системи; забезпечити високий ступінь достовірності інформації.

Список використаних джерел

1. Концепція розвитку інформаційних технологій Державної казначейської служби України на 2015-2017 роки: Лист ДКСУ від 18.02.2015 - №17-10/202-2929.

2. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 №852-IV: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/852-15>

3. Стоян В.І. Казначейська система: Підручник / В.І. Стоян, О.С. Даневич, М.Й.Мац. – 3-тє вид. змін. й доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 868с.

4. Юрій С.І. Казначейська система: Підручник / С.І. Юрій, В.І. Стоян, О.С. Даневич, – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 818с.

5. Електронні сервіси: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/248077>